

ЕКОЛОГИЧНОТО ВЪЗПИТАНИЕ И НЕГОВАТА РЕАЛИЗАЦИЯ В ЧАСОВЕТЕ ПО ДОМАШЕН БИТ И ТЕХНИКА

Елизабет Влаева

Основно училище „Добри Чинтулов“, Варна

Резюме. Тази статия е преглед на екологичното възпитание в съвременното училище и моят личен опит да направя процеса на учене по-интересен и забавен за учениците. Развитието на цялостната технологична култура и знания на децата цели да ги направи по-информирани, отговорни и способни да ги прилагат в реални житейски ситуации. Този процес е основата на екологичното възпитание. Проблемът може да се разглежда като начало на формиране на нагласи у учениците към един нов начин на взаимодействие с околната среда.

Keywords: ecology, environmental education, Household and Domestic Appliances

В многовековното си съществуване човек е използвал и ползва богатата, предоставена му от природата: въздух, вода, почва, растения, животни, суровини, но се оказва, че прави това твърде разточително и безразсъдно. Неразумно ги разпилява и смятайки се за господар на природата, прави твърде малко за компенсация. Ако това поведение можеше да се оправдае допреди няколко десетилетия с човешката неосведоменост и некомпетентност, то не може да бъде извинение днес, когато има достатъчно тревожни факти. По тази причина считаме, че ще бъде добре и в училище, където децата растат и изграждат своите представи за добро и зло, да се обърне внимание на проблема за това, как да спасим Земята. Екологичното възпитание в обучението е важна част от нашата работа като учители. Всеки човек, когато е мотивиран за нещо, би могъл да повлияе на другите около него, показвайки им тревожността и необходимостта от конкретни действия, а това с особена сила важи за учителя. Затова искаме да споделим нашия опит в приложението му по „Домашен бит и техника“ (начален етап).

На 22 април 1970 година за първи път е отбелязан Международният ден на Земята. Всяка година над половин милиард хора участват в това събитие. Така и тази година милиони хора ще изгасят своите лампи за 1 час (най-големите

градове в света – Копенхаген, Торонто, Чикаго, Мелбърн, Бризбейн, Тел Авив и др.). Всички те ще направят това, подкрепяйки инициативата „Часът на планетата 2011!“¹. Това е една важна стъпка за всички хора, с която ще покажат на света, че са загрижени за планетата и са готови да действат, за да спрат глобалното затопляне.

Още Оуен през 1984 г., занимавайки се с проблемите на екологията, засяга и необходимостта от нейната интеграция с другите науки. Той я разглежда като междупредметна наука. Разграничава две равнища на интеграция в екологията:

- Интеграция във фундаменталната екология – екологията като междупредметна наука, която използва знания и методи от другите науки за по-пълно опознаване на своя предмет.

- Интеграция в приложната екология – екологията като подход в другите науки за решаване на екологичните проблеми.

Несъмнено принос за формирането на екологична култура в учениците трябва да имат не само биологичните дисциплини, но и останалите, разглеждайки своите проблеми на фона на общия екологичен проблем (Пейчева, 1994).

Във връзка с казаното дотук е и необходимостта да се проучат и установят възможностите на учебното съдържание по „Домашен бит и техника“ за развитие на екологичната култура. Това може да се осъществи, като се извършат следните действия:

- Да се проучи проблемът за екологичното образование в педагогическата литература.

- Да се разкрие взаимовръзката между технологичната култура и екологичната култура на учениците в обучението по „Домашен бит и техника“.

- Да се разгледат методическите аспекти на проблема за екологичното образование в часовете по „Домашен бит и техника“, като се анализира учебното съдържание на този предмет.

- На тази основа да се представят варианти на методически решения на проблема за екологичното образование в обучението по „Домашен бит и техника“ чрез разработки на уроци за III клас.

Като инструмент за измерване на знанията и уменията по „Домашен бит и техника“ може да се използва тест, който предварително е апробиран и отговаря на изискванията за качество като инструмент.

Чрез предмета „Домашен бит и техника“ в начална училищна степен учениците преоткриват създадения от човека свят, връзките му с околната среда, осъзнават мощта на научно техническия прогрес¹. От особено значение за формиране на екологични нагласи у учениците чрез този предмет е ролята на учителя, който трябва така да представи проблемите, свързани с екологията, че да накара децата да разберат и осъзнаят важността на този проблем за живота на хората. При запознаване с различните материали пред учениците трябва да се представи и разгледа проблемът за недостига на су-

Снимка 1.

ровини, тенденцията за изчерпване на някои от тях и причините, обуславящи тези факти.

В тази връзка бе осъществено изследване, свързано с формиране на екологично възпитание в часовете по предмета „Домашен бит и техника” с ученици от III клас от Основно училище „Добри Чинтулов” – Варна, в продължение на една учебна година. Проведоха се уроци от раздел „Грижи за растения и животни”, чиято основна цел бе да се формират екологични знания. Бяха планирани дейности за опазване на околната среда и обществената собственост: засаждане, почистване, поддържане, събиране на отпадъци и вторични суровини. (виж сн. 1 и 2).

Снимка 2.

Избрахме теми, свързани с екологичното образование - например като „Да пестим хартията”, в чието съдържание е включен един много важен проблем и децата още в най-ранна детска възраст трябва добре да са запознати с него. В края на всеки учебен час учениците се включваха активно в прибира-

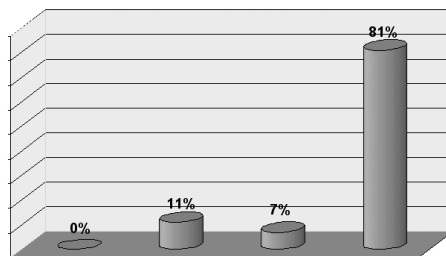
не на всички хартиени отпадъци (хвърлени случайно или не от самите тях). В следващите часове при работа по някои от технологиите (апликация чрез късане на парченца цветна хартия или т. нар. „комбинаторна игра”, при която елементите могат да бъдат кръгчета, направени с перфоратор, или други малки фигури, или технологията „папие-маше”) събраните хартиени късове се даваха на учениците като материал за изпълнение на конкретните задачи. По този начин, поставени неколkokратно в подобна ситуация, учениците сами се убедиha, че е необходимо по-внимателно да преценяват кой от останалия от работата в часа материал е отпадък, който трябва да изхвърлят, и кой може да им е полезен в други часове. (виж сн. 3).

За темите „В зеления кът” и „За Деня на Земята” се постави цел, в която водещо място в един от нейните аспекти да бъде развитието на екологичната култура. В тази връзка се използваха възможностите на интердисциплинарността, по-конкретно връзката на „Домашен бит и техника” с учебните предмети „Човекът и природата” (децата изработват проект за опазване на природата); с „Математика” (направа на диаграма) (виж фигура 1), сравняване на

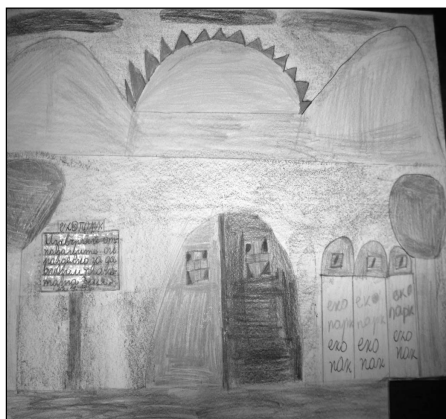

Снимка 3.

данни и проучвания; „Изобразително изкуство” (рисунки по темата, приложени към подготвените от учениците по групи материали); „Български език и литература” (пишат съчинения и стихове за природата), „Информационни технологии” (изготвят презентации). Използваха се възмож-

Фигура 1.

Снимка 4.

ностите и информацията в българското виртуално пространство, наличните електронни ресурси, които може да подпомогнат екологичното образование в началното училище (Колева, 2010, с. 33).

Важно е да се отбележи, че материалите, които се използват в урока, са предварително подготвени групови работи от учениците в продължение на един месец, преди неговото реализиране: стихове, съчинения, рисунки, реферати. (виж сн. 4).

Самият процес протича в следната последователност:

- в часа се организира дискусия за необходимостта от опазване на околната среда и обществената собственост;

- използвайки предварително подготвените материали, учениците успяват да съчетаят поставената задача и вече готовите материали, сами изследват проблема, вида и източниците на замърсяване;

Снимка 5.

- чрез диаграма учениците представят своите резултати и предвиждат действия за решаване на проблема със замърсяването в училище (например: разделно събиране на отпадъците, кошчетата да се поставят на най-замърсените места, да се засади дърво, да се направи ремонт на оградата или на спортно съоръжение и др.);

- включването на учениците в групова дейност по представяне на екологичния проект под формата на табло по случай Деня на Земята;

- в края на урока се предвижда да се постави на подходящо място готовото табло (класната стая, фойето на училището и други);

- накрая се обсъжда въпросът за изработването на полезни неща от ненужните опаковки (виж сн. 5).

Задължителната дейност по тази тема е проучването на замърсеността в училище. Чрез представянето на диаграмата учениците ще знаят за Деня на Земята (22 април) и че той се отбелязва в над 130 страни по света. Този ден е израз на желанието на хората да опазят планетата от екологичните проблеми, предизвикани от модернизацията. Те търсят различни начини за ограничаване на вредните въздействия върху природата – чрез пречистване, създаване на екологично чисти горива и материали, използване на устройства, работещи със слънчеви батерии, електромобили и други²⁾.

Важно е да се отбележи, че учениците показаха голям интерес и взеха активно участие в подготовката и изпълнението на поставените образователни задачи. Много от тях проявиха творчество, умение за работа в група, съревнование и желание за изява. Затова бяха и поощрени с награди и грамоти в края на учебната година.

Проверката на усвоените екологични знания и умения се извърши с помощта на тест. Анализът на резултати от тестовата проверка показва, че учениците работят с голям интерес, имат трайни знания по проблемите на екологията и опазването на природата. Това е и стимул за тях да търсят нови решения и идеи по отношение на борбата със замърсяването и пестеливото използване на природните ресурси както в дома, така и в училище и на работното място.

В **заключение** може да се каже, че учебното съдържание по предмета „Домашен бит и техника” предоставя добри възможности за формиране на екологичната култура у учениците като елемент на технологичната. Посочената проблематика може да се приеме като начало за формиране на нагласи у учениците, насочени в посока изграждане на ново отношение към околния свят, в който животът на растенията, хората и животните е едно неделимо цяло. Този материал няма претенции за изчерпателност, но е един опит да се отдаде значимото на екологичното образование и възпитание в обучението по „Домашен бит и техника”.

БЕЛЕЖКИ

1. Учебна програма за III клас, „АЗ БУКИ”, 2003.
2. Аз и пътят „Мобилност за всички” - образователен проект.

ЛИТЕРАТУРА

- Колева - Дългъчева, Н., (2010). Формиране на екологична грамотност. *Начално образование*, София: 6, 33.
- Пейчева, Й., (1994). Екологичният подход в обучението по „Ръчен труд“. *Начално образование*, София, 5, 26 .
- Пейчева, Й., (1995). Предпоставки за формиране на екологосъобразни умения у учениците, *Начално образование*, С. 9, 22.

ENVIRONMENTAL EDUCATION AND ITS IMPLEMENTATION IN CLASSES IN „HOUSEHOLD AND DOMESTIC APPLIANCES”

Abstract. The article reviews the environmental education in the art school and my personal experience to make the process more interesting and amusing for the students.

The formation of teenagers overall technological culture and knowledge aims to makethem prepared for the real life realization of this environmental education.

That problem can be considered as the beginning of the formation of attitudes among students towards a new interaction with the environment.

Elizabet Vlaeva

✉ Dobry Chintulov Primary School
9000, Varna, Bulgaria
e- mail: beti_1@abv.bg